

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1975
FORFATTER:	Poul Brandrup
TITEL:	Manufaktur gennem tiderne
KORT RESUME:	Bl. A. om Kolding manufakturhandlerforening

MANUFAKTUR gennem tiderne

af købmand Poul Brandrup

Går man ca. 300 år tilbage i tiden havde man ikke manufakturforeninger, men laug, og laugsartiklerne blev stadfæstet af Frederik 3. i 1651. I året 1680 bestemte kongen, at der, som man dengang kaldte det, skulle indrettes en række manufakturer (fabrikker) til fremstilling af fløjl-silke og gyldenstykker. Samtidig blev det forbudt at indføre den slags varer fra udlandet. I 1688 blev der oprettet et silke- ulden og lærredskræmmerlaug, og man måtte disponere over 2000 rigsdaler for at blive silke- og uldkræmmer, mens man som lærredskræmmer kunne klare sig med 1000 rigsdaler. Desuden blev man efter Kongens ordre forpligtet til at aftage varer fra de danske fabrikker.

Der blev gjort alt for, at danske varer blev anvendt, og i 1698 udsendte Kongen det reskript, at det var forbudt at komme til Hove i uldne klædevarer, der ikke var fabrikeret i Danmark.

Lauget tålte iøvrigt ikke unfair konkurrence, og sendte bl. a. i 1689 en englænder hjem, sammen med sine færdigsyede klædningsstykker.

Ved Danmarks første Grundlov 5. juni 1849, kommer et nyt afsnit. Vi får en fri forfatning, og en ny næringslov, som blev stadfæstet 29. dec. 1857 og trådte i kraft 1. april 1858.

Thomsens Hotel (tidligere Brødsgaards Hotel) Helligkorsgade ca. 1883, hvor Kolding Manufakturhandlerforening holdt sine møder fra 1871.

Koldings manufakturhandlere var hurtige til start, og 1. maj 1857 blev vel nok den første brancheforening i landet stiftet. Kolding Manufakturhandlerforening.

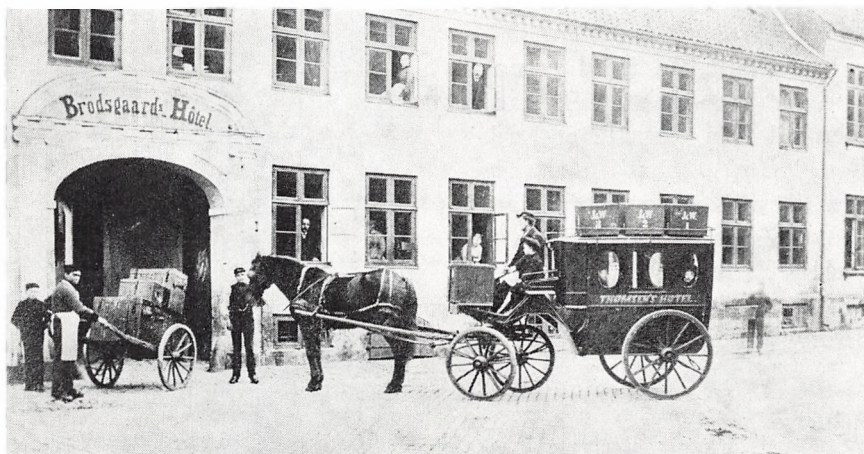
Mel.: Erindrer De, det var i Kongens have?
Nu går vi 100 år tilbage sammen.
I Østergade 19 er rykind.
De uldne klokker
frister jo madammen
og skaber uro i et jomfrusind.
Med hagebånd de fine fingre leger.
De hviler kælent på en ny model
i krinoline hos hr. H. W. Meyer
og lægger sølv på disken med et smæld!
Til afsked yndefuldt skønjomfru nej, og Meyer bukker høfligt til farvel.

Nu rundt om hjørnet
ned ad Rendebanen
til N. P. Hansen, ham i nummer 10.
Se, der er rendemasken med galanen!
De ser på tøj og galanteri.
Nu købslår de med tiskan
og med svansen.
Hun river i et liv som en vandal.
Hun krammer det og bruger
lugtesansen.
Hun snuser til det, sikke en moral!
Nej, lad os kun forlade N. P. Hansen
og se, om Warming har et silkesjal.

Hr. Warming er jo sem'narist
fra Skårup.
Der fik han levemåde og kultur.
Så blev han lærer, ved De nok,
på »Strårup«,
hvor kammerråden gav ham politur.
Fra ham går vi til Warburg,
mand med mening,
De ved, fra Assens, ho'de og forstand.
Jo den slags mænd
er efter min formening
en pryd for byen og for deres stand!
Og tænk, nu har de lavet en forening.
Man si'r, den første i det ganske land.

Og så en lille tur til Låsbygade.
Vi ser på bønderne fra Hejls og Taps.
Mens mutter får
en kop med »sukkerlade«,
går fatter ind og ta'r en dobbeltsnaps.
Og flasken står
i al sin glans på bordet.
Der skænkes gavmildt i de lange glas.
En duft af kommen kildrer næseboret.
Hvad gør det, om
det bli'r til mange glas!
Når fatter smøres, griber han i foret
og køber der,
hvor han bli'r godt tilpas.

Foreningen gennem tiderne
er både i presse og i 100 års
jubilæumsskrift så grundigt gen-

nemgået, så jeg sender tankerne til:

Lærling i de gode gamle dage

Jeg vil rykke frem til 1914 og i korte træk give et lille billede af den tid. Jeg havde taget mellemkoleeksamen, (den gang kunne man godt komme i skole før man var fyldt 6 år) så den dag jeg fyldte 14 år blev jeg sammen med en træskibskiste sat i toget, og rejste til min læreplads.

Lønnen var dengang 10 kr. månedlig i de 4 års læretid. Jeg fik nu ingen løn, men til gengæld kost og logi hos min chefs moder, og mærkeligt var det, at sidde næsten alene i en spise-stue, som var beregnet til 50 personer, fra den tid alle fik kost hos chefen. Heldigvis var der en ældre dame i forretningen, som kom og spiste middagen med, så var vi da tre, men morgenmad kl. 6.45, frokost 9.30 og aftensmad spiste jeg alene ved et af de 4 anretterborde. Jeg var en bette fyr dengang, og måtte stadig opleve at mine jakkelommer hang i diskens skuffeknapper.

Værelset lå på kvisten i 2.-etage, og da der under 1. verdenskrig blev mangel på både brændsel og petroleum, var det småt med varmen, og i en kold vinter måtte isen først fjernes fra vandkanden, før man blev vasket, og belysningen bestod i 3 hvide julelys om ugen.

Kosten kørte om vinteren efter et 14 dages program, så da vidste man altid hvad menuen stod på. Jeg husker den stadig, men vil kun fortælle at lørdag stod den på øllebrød med spegesild til, og det smager herligt — prøv engang.

Arbejdstiden var om sommeren fra kl. 7, om vinteren fra kl. 8, men så fik man lov til at gå

20 minutter i 20, for så var der handelsskole til kl. 22 de første 4 dage i ugen. Fredag lukkede vi kl. 21 og lørdag kl. 23.

Der hvor jeg stod i lære, begyndte man altid med 1 år i en grosafdelingen, så vi fik et grundigt kendskab til alle varer. Firmaet havde 3 rejsende og egen tekstilfabrik. Der var moderne ringsystue for konfektion, og man havde eget elektricitetsværk.

Når de daglige rejseordrer var ekspederede, stod man ved skrivepulten, skrev først journal efter diktat, og derefter en håndskreven faktura. Udregningen foregik dels i hovedet, dels med et stykke papir til hjælp, men man satte en ære i ikke at få en faktura retur af afdelingschefen, som brugte maskine til kontrol.

Man fik også lært at kende varekvaliteter og arter ved at føle sig frem. Der blev sagt »vend ryggen til«, og så fik man en stofprøve i hånden og skulle fortælle hvad det var. Det var noget, der gennem årene var mig til stor hjælp ved indkøb, indtil de nye fibre dukkede frem, så måtte man stole på fabrikkens varedeklaration.

De tre sidste læreår var 1 år i herre-afd., 1 år i damekonfek-

tion og kjoler, og til slut manufaktur med metervarer, boligtextiler og alt i småting, dertil dekoration og skilteskrivning.

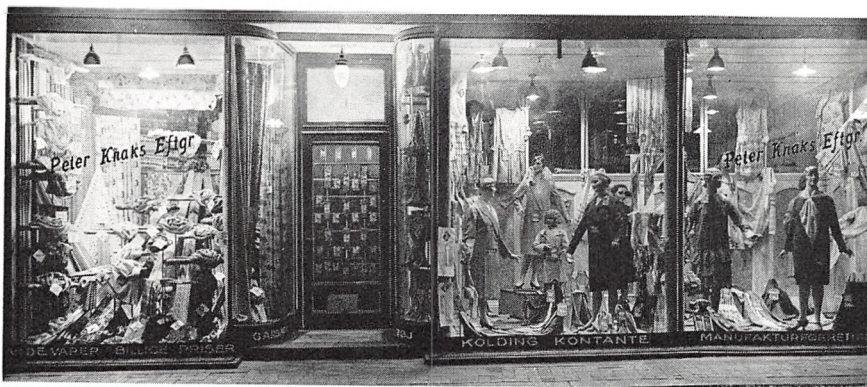
Dengang fik man en grundig og alsidig uddannelse, andre arbejdsforhold kendte man ikke til, så der var en egen lykkelig tilfredshed med livet. Efter 1 år som ekspedient og dekoratør, fandt jeg tiden inde til at se andre forhold, og det var lidt af et chock for mig at komme fra en moderne forretning med elektrisk lys og personalelevator til 1. og 2. sal til en stor og betydelig forretning i Jylland og opleve trægulve med frisk sandstrøet på hver dag, og til belysning med gasbrændere med de spindelvævsfine net.

I 1927 var jeg i Nakskov, startede en forretning som forretningsfører i nyombyggede lokaler i en butik hvor en broder til den gamle blomsterhandler Levison, Kolding, i mange år havde haft forretning. Så kom kriseårene 31—32 og jeg blev da bedt om at overtage stillingen for samme firma fra juni 32 i Kolding.

Hvor har det dog været dejlige lykkelige arbejdsår. Alene det, at komme fra det flade fugtige landskab omkring Nakskov,

Østergade med Torvet i baggrunden.
Ca. 1868.

til en by med charme. En driftig forretningsby med trofaste stabile kunder, og så en skøn omegn. Der var et godt og hyggeligt forhold til kolleger, og jeg kunne nævne mange navne, personligheder indenfor forretningslivet, men vil undlade og beholde mindet om disse i min erindring.

Mode

Intet har vel større betydning indenfor tekstil end moden, og tænker vi på minimoden, så læste man i Blæksprutten i 1927:

De korte kjoler si'er mange
er en gru
Men vent, vi har ikke
set enden endnu.

Nogle år før, vist ca. 1922, var de helt snævre kjoler til anklerne på mode, og det var et kosteligt syn at stå enten i Korsør eller Nyborg og se damerne løbe så godt det lod sig gøre med

kjolen trukket op over knæene, for at få en god plads i toget eller på færgen.

Ja, tiderne og moderne skifter. Da jeg var ung, solgte vi altid 10 alen = 6,30 mtr. til en kjole, dertil ligeså meget foer, og ikke at forglemme plydskantebånd, for at stoffet ikke skulle slides mod sko og gulv. Uldklokker, har jeg solgt mange af i min tid i Kolding og det var måske en ide for de unge piger til kjole, til afveksling for cowboybenklæderne.

Nutid i Kolding

Borte er de gamle blandede tekstilforretninger — og det er nu de moderne smarte, velindrettede specialforretninger, der dominerer. Der er udvalg, og der er et personale, som kan give råd og vejledning på et højt niveau.

Næsten alle er tilsluttet en indkøbsskæde eller sammenslutning, så der kan foretages storindkøb, der kommer kunderne til gode i form af kvalitetsvarer til meget rimelige priser.

Gågaderne kan i sommertiden virke helt sydlandske med en vrimmel af udenlandske turister, lokale kunder og oplandskunder i skøn forening, og mange fristende varetillbud, som i strålende farver lokker til køb, til glæde for købmanden når kasseapparatet lystigt klinger.

Med de mange specialforretninger, bliver der også større konkurrence. I dag må købman-

den være på sin post, og statistik, salg og omsætningshastighed indenfor de forskellige varegrupper er en nødvendighed. Omkostningerne må holdes i forhold til indtjeningen.

Vi må stadig mindes hvad den kgl. agent Jens Peter Wissing sagde, at handel var noget man skulle være agtsom med.

Når et svin er slagtet,
så ved man hvad det vejer
og når en købmand dør,
så ved man hvad han ejer.

Tanker om fremtid i Kolding

Der blev engang sagt, at en by som vil bestå og have fremgang, i sin bykerne skal have bl. a. et apotek, speciallæger, sygehus, banker, tømmerhandler og bryggeri. Dette forslår ikke for Koldings vedkommende, vi har knalddygtige fabrikanter og virksomheder med kunder over næsten hele jordkloden. Med byens beliggenhed som en pragtfuld plads for distribuering af varer til hele landet og arealer til fabriks- og lagerbygninger, er der alle chancer for en by som vil vokse sig stor. Men bevar vor bykernes city, for den har vi ikke råd til at miste, og gode tilkørselsforhold og parkeringspladser er en ubetinget nødvendighed.

Man spørger sig selv om, hvordan fremtiden vil blive, og om den store arbejdsløshed stadig vil være et problem.

Vil nye opfindelser blive til lykke for mennesker, og vil vi forstå at klare alle de problemer, der ligger foran os.

Lad mig slutte med at citere nogle linier, som jeg i 1952 modtog fra boghandler V. Schæffer.

Jeg drømte livet var lykke
Jeg vågnede og fandt
at livet var arbejde.
Jeg arbejdede, og fandt
at arbejdet var lykken.